

ตัวแบบการผลิตซ้ำอัตลักษณ์ของความเป็นของ A MODEL FOR THE REPRODUCTION OF CULTURAL IDENTITY OF CHONG ETHNIC GROUP

สุธางศรีรัตน์ สายสุวรรณ¹ พรทิวา อาชีวะ² และ ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์³
Suthangrat Saisuwan, Porntiwa Archeewa and Chaiyon Praditsil

Article History

Received: 13-05-2023; Revised: 15-09-2023; Accepted: 23-09-2023

<https://doi.org/10.14456/issc.2024.6>

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ ดังนี้ 1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ของในมิติทางสังคม และมิติทางเศรษฐกิจ 2. เพื่อนำเสนอการผลิตซ้ำอัตลักษณ์ความเป็นของ โดยใช้การวิจัยเชิงคุณภาพแนวชาติพันธุ์วรรณา ด้วยวิธีการศึกษาเอกสารทั้งเอกสารชั้นต้น และชั้นรอง รวมถึงการสัมภาษณ์ทั้งการสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์จากการบอกเล่า การสัมภาษณ์เจาะลึก และการสัมภาษณ์กลุ่มจากผู้ให้ข้อมูลหลักที่เป็นที่เป็นชาวของในเขตตำบลตะเคียนทอง อ.เขาคิชฌกูฏ จ.จันทบุรี

ผลการวิจัยพบว่า

อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ของมีลักษณะเป็นอัตลักษณ์ในความหมายที่เป็นเนื้อหาแบบองค์รวมคือเป็นอัตลักษณ์ที่ครอบคลุมทั้งมิติทางสังคม และทางเศรษฐกิจ ซึ่งประกอบด้วยด้านต่าง ๆ คือ อัตลักษณ์การเกิด อัตลักษณ์การแต่งงาน อัตลักษณ์การตาย อัตลักษณ์ทางด้านศาสนา อัตลักษณ์ทางด้านชีวิตความเป็นอยู่ อัตลักษณ์การแต่งกาย อัตลักษณ์ความเป็นอยู่ อัตลักษณ์ทางด้านเศรษฐกิจ อัตลักษณ์เกี่ยวกับอาหารของของ และอัตลักษณ์ด้านสุขภาพ ข้อเสนอแนะที่จะเป็นการผลิตซ้ำอัตลักษณ์ของ ได้แก่ อนุรักษ์ภาษาของให้เป็นภาษาที่สองของชุมชนในเขตเขาคิชฌกูฏ, การเผยแพร่อัตลักษณ์ของ โดยอาศัยเงื่อนไขการเปิดประชาคมอาเซียน, การจัดท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ชาติพันธุ์ของ และการฟื้นฟูสมุนไพร และการดูแลสุขภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ของ

คำสำคัญ: ชาติพันธุ์ของ; อัตลักษณ์ทางสังคม; อัตลักษณ์ทางเศรษฐกิจ; การผลิตซ้ำอัตลักษณ์

¹นักศึกษาระดับปริญญาเอก หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาสหวิทยาการเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Ph.D. (Candidate), Doctor of Philosophy Program in Interdisciplinarity of Sustainable Development, Faculty of Humanities and Social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University, E-mail: choekeebow@gmail.com *Corresponding author

²ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์, คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Dissertation Advisor, Faculty of Humanities and social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University

³รองศาสตราจารย์ ดร. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี

Assoc. Prof., Ph.D., Faculty of Humanities and social Sciences, Rambhai Barni Rajabhat University

ABSTRACT

This research aimed: 1. To study the identity of ethnic groups in the social and economic dimensions 2. To present the reproduction of the identity of Chong by analyzing qualitative ethnographic research from both primary and secondary documents, including oral history interviews, in-depth interviews, and group interviews from key informants who are Chong people in Takhian Thong sub-district, Khao Khitchakut district, Chanthaburi province.

The results of the research found that:

Chong ethnic Identity is a Identity in the sense of holistic content, that is, a Identity that covers social and economic. It consists of various aspects, namely the birth Identity, marriage Identity, death Identity, religious Identity, life Identity, dress Identity, living Identity, economic Identity, Chong's food Identity, and health Identity. Suggestions for Chong cultural reproduction include preserving the Chong language as the second language of the community in the Khao Khitchakut area and disseminating Chong Identity under the opening of the ASEAN Community and organizing travel to learn about ethnic groups and herbal rejuvenation and health care of the Chong ethnic group.

Keywords: Chong ethnicity; social Identity; economic Identity; Identity reproduction

1. บทนำ

“ของ” เป็นกลุ่มชาติพันธุ์โบราณที่มีการสันนิษฐานว่า อาจมีการตั้งถิ่นฐานมานานแล้วร่วมพันปี ดังจะเห็นได้จากจากข้อเขียนของ มองสิเออร์ เอยโมเบอร์ ในหนังสือเลอแคมโบชัวมีบาทหลวงคนหนึ่งได้พบศิลาจารึกอักษรสันสกฤตที่บริเวณเขาสระบาป มีข้อความว่า “จันทบุรีได้ตั้งมาช้านาน ประมาณ 1,000 ปีแล้ว เวลานั้นเรียกว่า วรรณคราบุรี” (เอนก รักเงิน, 2551 : 13) ในอดีตของยังได้สร้างเมืองซึ่งเรียกว่า เมืองเพนียด ปกครองโดยพระนางกาไวเป็นศูนย์กลางการค้าขายเครื่องเทศและสมุนไพรกับประเทศอินเดียและจีน (พระครูธรรมสรคุณและธรรม พันธุศิริสด, 2541)

เรื่องราวของชาติพันธุ์ของไม่ได้มีการบันทึกเป็นประวัติศาสตร์เนื่องจากของมีแต่ภาษาพูดโดยไม่มีภาษาเขียนจึงเป็นเพียงความทรงจำที่เป็นคำบอกเล่าเป็นหลัก แต่ความทรงจำของของที่ต่อเนื่องมาของคนในแต่ละรุ่นก็ยังปรากฏให้เห็นเป็นหลักฐานจากสำเนียงการพูดของคนในพื้นที่ภาคตะวันออก เช่น สำเนียงการพูดเหนือของคนในจังหวัดจันทบุรี ตราด และระยองนั้นมีพื้นฐานมาจากภาษาของ ไม่ว่าจะพูดว่า “อะไรอี” หมดเซ็ด (หมดสั่น) เว็จ (ห้องส้วม) (พระครูธรรมสรคุณและธรรม, 2541) การดำเนินชีวิตตามปกติกระจายตัวแทรกอยู่ในพื้นที่ต่าง ๆ ของจังหวัดในภาคตะวันออก ไม่ว่าจะเป็น จันทบุรี ระยอง ตราด ปราจีนบุรี สระแก้ว และฉะเชิงเทรา รวมถึงพื้นที่ในเขตชายแดนของไทยและกัมพูชา

กลุ่มชาติพันธุ์ของในปัจจุบันยังคงตั้งถิ่นฐานหลักอยู่บริเวณลุ่มแม่น้ำจันทบุรี ในเขตอำเภอเขาฉิมชุก จังหวัดจันทบุรี โดยคนของรวมกันเป็นกลุ่มตามหมู่บ้านต่าง ๆ ภายในตำบลต่าง ๆ และมีความสัมพันธ์ทางเครือญาติ ภาษา อัตลักษณ์ และพิธีกรรมเฉพาะกลุ่มตน ของในเขตเขาฉิมชุกก็พบว่า มีการตั้งถิ่นฐานชุมชนมาเป็นเวลาหลายร้อยปี ตัวอย่างเช่น มีหลักฐานการอนุญาตให้สร้างวัดสุวรรณคีรีรวมในตำบลตะเคียนทอง ซึ่งถือว่าเป็นชุมชนศูนย์กลางของของฉิมชุก โดยจารึกไว้ที่พัทธสีมาว่าวัดสุวรรณคีรีรวม สร้างในพ.ศ. 2299 (สุทธิวิทย์ จรตล, 2548 : 4) ดังนั้น จะพบว่าในปัจจุบันของในเขตอำเภอเขา ฉิมชุกก็ยังอยู่กันเป็น

ชุมชนจะมีอยู่ใน 5 ตำบล (เงิน ผันผาย, มปป.) ได้แก่ ตำบลพลวง ตำบลชากไทย ตำบลตะเคียนทอง ตำบลคลองพลู และตำบลจันทเขลม

กล่าวโดยสรุปแล้ว จากการที่กลุ่มชาติพันธุ์ของเป็นชาติพันธุ์ที่สามารถดำรงกลุ่มชาติพันธุ์มาตั้งแต่โบราณจนถึงปัจจุบัน ย่อมสะท้อนให้เห็นว่าชาวขอมมีอัตลักษณ์ในฐานะที่เป็นวิถีชีวิตของตนเองที่แตกต่างจากชาติพันธุ์อื่นในสังคมไทย แต่ในปัจจุบันจะพบว่ามีการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของขอมอย่างรุนแรง ก็คือ การที่ภาษาขอมซึ่งมีเฉพาะภาษาพูดนั้นกำลังถูกหลงลืม ซึ่งจะนำไปสู่การสูญเสียอัตลักษณ์ของในเวลาอันใกล้ บทความนี้จะชี้ให้เห็นถึงอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ที่มีความสำคัญและมีความจำเป็นที่จะต้องผลิตซ้ำเพื่อสืบทอดอัตลักษณ์ความเป็นของต่อไป

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ของในมิติทางสังคม และมิติทางเศรษฐกิจ
2. เพื่อนำเสนอการผลิตซ้ำอัตลักษณ์ความเป็นของ

3. การทบทวนวรรณกรรม

การศึกษาครั้งนี้เป็นการศึกษา แนวคิดทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาชาติพันธุ์ (Ethnicity) ประกอบด้วย 3 แนวคิดที่สำคัญ คือ (นฤพันธุ์ ดั่งวิเศษ, 2545 : 1 – 3)

1. ทฤษฎีชาติพันธุ์ตามธรรมชาติ (Objectivist Theory)

กรอบความคิดนี้ได้อธิบาย ลักษณะทางชาติพันธุ์ของมนุษย์ว่าเป็นสิ่งที่มีจริง มีตัวตนและจับต้องได้ ความมีจริงนี้เน้นความสำคัญของเหตุผลทางชีววิทยาซึ่งเป็นต้นตอหรือเป็นรากฐานของการสร้างลักษณะทางชาติพันธุ์ เช่น สีผิว สีมด สีตา ความสูงต่ำ รูปร่างและอวัยวะของร่างกายที่ต่างกัน เป็นต้น กรอบความคิดดังกล่าวนี้ อธิบายเผ่าพันธุ์ของมนุษย์ว่ามีลำดับขั้นของวิวัฒนาการ ความเป็นกลุ่ม หรือเป็นเผ่าของมนุษย์จะถูกอธิบายว่าเป็นสิ่งที่ถูกคัดเลือกโดยธรรมชาติ เช่น คนที่มีสายเลือดเดียวกัน หมายถึงเป็นเผ่าเดียวกัน ในทางสังคมวิทยาได้ใช้แนวคิดนี้อธิบายเรื่องสังคมของญาติพี่น้อง ซึ่งคนที่มีสายเลือดเดียวกันจะถูกเลือกให้อยู่ในกลุ่มความคิด ที่ให้ความสำคัญกับสายเลือดและเผ่าพันธุ์ เกิดขึ้นจากสมมติฐานที่ว่ามนุษย์มีสัญชาตญาณโดยกำเนิด และโดยธรรมชาติที่จะเลือกกลุ่ม โดยพิจารณาจากเงื่อนไขทางชีววิทยา หรือการเป็นเผ่าเดียวกันเป็นสิ่งที่ถูกกำหนดมาแล้วโดยธรรมชาติ (Primordialism) คำอธิบายในทำนองนี้ถูกวิจารณ์อย่างมากโดยเฉพาะเรื่องการสร้างกลุ่มทางสังคม เพราะการเกิดกลุ่มนี้ได้รับความนิยมในหมู่นักมานุษยวิทยาประเทศรัสเซีย ซึ่งเชื่อว่าความเป็นชาติพันธุ์เป็นสิ่งที่ตกทอดมาจากธรรมชาติและสายโลหิต

ทฤษฎีชาติพันธุ์ตามธรรมชาติจึงมองอัตลักษณ์ว่าเป็นสิ่งที่มีความต่อเนื่องคงตัวเป็นหลัก ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงเชิงวิวัฒนาการของสังคม แต่ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์

2. ทฤษฎีโครงสร้างทางวัฒนธรรม (Cultural Morphology)

ในช่วงปลายทศวรรษที่ 60 การพัฒนาอุตสาหกรรมได้ทำให้กลุ่มชาติพันธุ์ในที่ต่าง ๆ ถูกมองว่ากำลังถูกทำลาย หรือกำลังสูญเสียความเป็นเผ่าพันธุ์ เนื่องจากการเข้าไปคุกคามของสินค้าและทุนนิยม การศึกษาทางชาติพันธุ์ในช่วงเวลานี้จึงหันมาสนใจเรื่องกระบวนการเปลี่ยนแปลงที่เกิดจากการสร้างชาติ การพัฒนาประเทศ และการแทรกซึมทางวัฒนธรรม ดังเช่นคำอธิบายเรื่องสังคมที่หลากหลายทางเชื้อชาติ (Melting Pot) ถูกอธิบายใหม่ว่าเป็นโครงสร้างทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคม โครงสร้างนี้คือตัวกำหนดความเป็นชาติพันธุ์ ได้แก่ ภาษา ศาสนา และลักษณะทางชีววิทยา คำอธิบายนี้ทำให้สังคมกลายเป็นที่รวมตัวของกลุ่มต่าง ๆ ที่มีโครงสร้างทางชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน กลุ่มแต่ละกลุ่มจะมีเอกลักษณ์เฉพาะไม่เหมือนกันและจะมีวิถีทางการเมืองเพื่อที่จะสร้างความสัมพันธ์กับกลุ่มอื่น ๆ หรือสร้างอัตลักษณ์ของกลุ่ม ความคิดเช่นนี้เติบโตมาจากแนวทฤษฎีหน้าที่นิยม (Functionalism) ซึ่งพยายามที่จะจัดการ

กับชาติพันธุ์ในกรอบโครงสร้างการเมือง และให้คุณค่ากับผู้นำชาติพันธุ์ในการต่อสู้ทางการเมืองด้วยเอกลักษณ์ทางวัฒนธรรม ผู้นำเหล่านี้จะกลายเป็นสัญลักษณ์ หรือตัวแทนของกลุ่ม ความหมายของชาติพันธุ์จึงเป็นสิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปตามการต่อสู้ของผู้นำภายในขอบเขตพรมแดนทางการเมืองและเศรษฐกิจ

ทฤษฎีโครงสร้างทางวัฒนธรรมจึงมองอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ว่าเป็นการทำหน้าที่ทางสังคมที่ถูกกำหนดโครงสร้างทางวัฒนธรรมเพื่อให้ระบบสังคมดำรงอยู่ได้อย่างมีสมดุล ดังนั้น อัตลักษณ์จึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางวัฒนธรรม

3. ทฤษฎีหลังสมัยใหม่ (Postmodernism)

การศึกษาของเฟร็ดริกซ์ บาร์ท (Fredrik Barth) ในปี ค.ศ. 1969 มีการนิยามความหมายของชาติพันธุ์ ว่าคำอธิบายที่เปลี่ยนแปลงมาอย่างต่อเนื่องได้จัดจำแนกมนุษย์ให้อยู่ในรูปลักษณะที่เป็นข้อสรุปตายตัวแบบกว้าง ๆ ซึ่งสังคมของมนุษย์เหล่านี้จะเป็นเพียงสังคมที่ทำหน้าที่ในการปกป้องรักษาเอกลักษณ์ของตนเองไว้ โดยมองไม่เห็นการคิดสร้างสิ่งอื่น ๆ ในทางวัฒนธรรมเลย ข้อวิจารณ์ของบาร์ทนำไปสู่การคิดทบทวนการศึกษาทางชาติพันธุ์โดยเฉพาะประเด็นเรื่องการสร้างความสัมพันธ์ทางสังคมระหว่างกลุ่มต่าง ๆ ในบริบททางการเมือง ซึ่งมีความไม่คงที่และมีลำดับชั้นที่ต่างกัน คำอธิบายและการตีความชาติพันธุ์ ในทำนองนี้เชื่อว่ากลุ่มชาติพันธุ์เป็นเพียงกลุ่มที่ถูกสร้างขึ้นเพื่อที่จะต่อรอง หรือประนีประนอมใกล้เคียงกับอัตลักษณ์ที่ซับซ้อนของตนเอง ซึ่งการต่อรองนี้มีทั้งในส่วนที่เป็นความคิดของคนในกลุ่ม และสิ่งที่สังคมภายนอกหยาบยื่นให้ ทั้งสองสิ่งนี้มีการแลกเปลี่ยนผ่านวาทกรรมที่ไม่หยุดนิ่ง ความเป็นเผ่าพันธุ์ของมนุษย์จึงเป็นสิ่งที่ถูกสร้างขึ้น

จากความหมายและแนวคิดของอัตลักษณ์ อัตลักษณ์ทางสังคม และแนวคิดชาติพันธุ์ ผู้วิจัยสามารถสังเคราะห์แนวคิดอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ได้โดยสรุป คือ (ประสิทธิ์ ลิขิธา, 2547 : 32 – 33), (Jenkins, 1996 : 3 – 4), (ฉลาดชาย รมิดานนท์, 2542 : 1 – 2), (อภิญญา เฟื่องฟูสกุล, 2546 : 33), (อมรา พงศาพิชญ์, 2533 : 156)

1) อัตลักษณ์ของชาติพันธุ์เป็นเรื่องของการสร้างนิยามความหมาย และมีความไม่คงที่ที่สำคัญ การสร้างอัตลักษณ์ดังกล่าวเป็นการให้ความสำคัญกับวิถีคิดของมนุษย์แต่ละกลุ่มแต่ละเผ่า และการปะทะสังสรรค์ทางสังคมในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ชุมชนท้องถิ่นไปจนถึงระดับโลก

2) อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์มีความแตกต่างหลากหลายไม่จำเป็นต้องมีแบบแผนเดียว

สำหรับคำว่า “อัตลักษณ์ชาติพันธุ์” (Ethnic Identity) หมายถึง สิ่งที่ทำให้สมาชิกในกลุ่มชาติพันธุ์นั้น ๆ รู้สึกร่วมกันว่าเป็นพวกเดียวกัน และรู้สึกแตกต่างจากชาติพันธุ์อื่น ในแง่นี้การศึกษากระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จึงหมายถึงการศึกษากระบวนการสร้างความเหมือนและความต่าง

กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์ เกิดขึ้นภายใต้ความสัมพันธ์ทางสังคมที่สลับซับซ้อน หลากหลาย ไม่หยุดนิ่ง มาตั้งแต่อดีต สันนิษฐานกันว่ากลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในบริเวณใกล้เคียง ณ ช่วงเวลาเดียวกัน มีการติดต่อสัมพันธ์ในเชิงซื้อขาย แลกเปลี่ยนสิ่งของ จนถึงการบรรพชาฟัน ความสัมพันธ์ดังกล่าวก่อให้เกิดการหยิบบ่มและผสมปนเปทางวัฒนธรรมระหว่างกัน ดังนั้น เมื่อกลุ่มชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มต้องการความเป็นหนึ่งเดียวหรือความเป็นปึกแผ่นในพวกเดียวกัน กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เพื่อสร้าง “ความเหมือน” ในพวกเรา และ “ความต่าง” ในพวกเรา จึงเกิดขึ้นในกระบวนการนี้ อาจมีทั้งการสร้างขึ้นมาใหม่อย่างสิ้นเชิง และการหยิบบ่มบางส่วนทางวัฒนธรรมของคนอื่นมาทำให้เป็นของเรา

อัตลักษณ์ที่ถูกสร้างขึ้นในยุคหนึ่งอาจนำมาใช้จำแนกความแตกต่างระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ นั้น ๆ ได้ดีในยุคหนึ่ง แต่เมื่อกาลเวลาเปลี่ยนไปอัตลักษณ์ดังกล่าวอาจใช้ไม่ได้ผล เนื่องจากชาติพันธุ์แต่ละกลุ่มลดน้อยลงและมีการหยิบบ่มวัฒนธรรมระหว่างกัน ด้วยเหตุนี้เองเมื่ออัตลักษณ์เก่ามีพลังน้อยลง อัตลักษณ์ใหม่จึงถูกสร้างขึ้นมาทดแทน อัตลักษณ์จึงเป็นสิ่งที่ไม่แน่นอนตายตัวและไม่หยุดนิ่ง การสืบทอดและผลิตอัตลักษณ์ใหม่จึงเกิดขึ้นได้เสมอภายใต้กาลเวลา และบริบททางสังคมที่เปลี่ยนแปลงไป

กระบวนการสร้างอัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์จะนำไปสู่สำนึกเรื่อง “ความเป็นชาติพันธุ์” หรือ “ตัวตนทางชาติพันธุ์” (Ethnicity) ซึ่งเมื่อแทรกตัวเข้าสู่ปริภูมิของความเป็นชายขอบ (Marginalization) แล้วการเปลี่ยนแปลงบางประการก็เริ่มเกิดขึ้นเพราะความเป็นชาติพันธุ์นำมาซึ่งการเปิดพื้นที่อย่างกว้างขวางกว่าเก่าก่อน ดังเช่นในกรณีของชาวนา เนื่องจากชุมชนชาวนาหรืออัตลักษณ์ของความเป็นชาวนา ผู้เอยอยู่กับระบบการผลิตและสภาพแวดล้อมทางกายภาพบางประเภทที่เอื้อต่อการผลิตในภาคเกษตรเท่านั้น หากแต่ความเป็นชาติพันธุ์ไม่จำเป็นต้องยึดติดอยู่กับพื้นที่หรือระบบการผลิตอย่างใดอย่างหนึ่ง ความเป็นชาติพันธุ์จึงนำเสนออัตลักษณ์ในมิติที่สอดคล้องสำหรับคนชายขอบ คนไร้ราก พลัดถิ่น าคาที่อยู่ และไร้ที่ดินทำกิน อันจะเป็นลักษณะกลุ่มชนมากมายในประเทศโลกที่สามปัจจุบัน

4. ระเบียบวิธีวิจัย

วิธีการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ ใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) แนวชาติพันธุ์วรรณา (Ethnographic Research) คือ การศึกษาจากเอกสาร ประกอบด้วย เอกสารขั้นต้น (Primary Data) เป็นข้อมูลที่ยังไม่ได้ผ่านการวิเคราะห์และสังเคราะห์ ผู้วิจัยถือว่าเป็นข้อมูลดิบ ข้อมูลส่วนนี้ได้จากการเก็บรวบรวมเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับงานวิจัยนี้ ได้แก่ เอกสารการประชุมกลุ่มบันทึกการประชุม เอกสารทางราชการ หนังสือพิมพ์ และอินเทอร์เน็ต เป็นต้น และเอกสารชั้นรอง (Secondary Data) เป็นเอกสารที่มีการวิเคราะห์ข้อมูลแล้ว เอกสารชั้นรองเหล่านี้ที่สำคัญ ได้แก่ ตำราทางวิชาการ บทความวิชาการ งานวิจัย และวิทยานิพนธ์ เป็นต้น นอกจากนี้จะใช้การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (In-depth Interview) สัมภาษณ์กลุ่มย่อย และสัมภาษณ์ประวัติศาสตร์จากคำบอกเล่าโดยมีกลุ่มตัวอย่างที่เป็นผู้ให้ข้อมูลหลัก เช่น ผู้นำตามธรรมชาติของของ ผู้นำชุมชนที่เป็นทางการ เป็นต้น โดยมุ่งรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ (Field Research) ของอำเภอเขา คิซมภูฏ จังหวัดจันทบุรี โดยการใช้แนวสัมภาษณ์เจาะลึก โดยอาศัยการสัมภาษณ์จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key-Informants) เช่น ผู้นำที่เป็นชาวของ เป็นต้น ซึ่งได้มาจากการเลือกตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง

ส่วนการตรวจสอบข้อมูลซึ่งเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้หลักการตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า (Triangulation) จากนั้น ใช้วิธีการวิเคราะห์เชิงคุณภาพ ซึ่งเป็นการตีความหมายทางสังคม (Social Meaning) ในลักษณะต่าง ๆ ซึ่งเป็นปรากฏการณ์ทางสังคม โดยจะมีเทคนิคการวิเคราะห์ที่จะนำมาใช้ได้แก่ (ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์, 2559) การตีความเพื่อจัดกลุ่มข้อมูล (Grouping) การวิเคราะห์เชิงกระบวนการ และการวิเคราะห์เชิงสาเหตุ

5. ผลการวิจัย

ผู้วิจัยได้สรุปผลการศึกษาเป็นประเด็นต่าง ๆ ตามวัตถุประสงค์ของการวิจัยดังนี้

1. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 เกี่ยวกับอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ของในมิติทางสังคม และมิติทางเศรษฐกิจ มีข้อค้นพบดังนี้

อัตลักษณ์ของความเป็นของในเขตอำเภอเขา คิซมภูฏ จังหวัดจันทบุรี ตั้งอยู่บนวัฒนธรรมที่มีความหมายเป็นองค์รวมของวิถีชีวิต โดยเราสามารถแยกเพื่อการวิเคราะห์อัตลักษณ์ออกเป็นทางด้านสังคม และเศรษฐกิจ กล่าวโดยพื้นฐานแล้ว อัตลักษณ์ความเป็นของทางด้านสังคมนั้นตั้งอยู่บนการมีภาษาของเป็นของตัวเอง และมีฐานความเชื่ออยู่ที่ระบบการนับถือผีตั้งแต่โบราณ ซึ่งต่อมาได้ผนวกความเชื่อของศาสนาพราหมณ์และพุทธศาสนาเข้ามาภายหลัง ฐานความเชื่อดังกล่าวเกิดอัตลักษณ์ความเป็นของที่มีลักษณะเฉพาะที่เด่นชัดในหลาย ๆ มิติ คือ

อัตลักษณ์ของความเป็นของด้านการเกิด จะมีความเชื่อและพิธีกรรมตั้งแต่ช่วงตั้งครรภ์ ช่วงคลอด และช่วงหลังคลอด (สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์, 2543 : 67)

อัตลักษณ์ของความเป็นของด้านอาหาร มีการหุงหาอาหารแบบง่าย ๆ วันละ 2 มื้อ เช้า – ค่ำ เท่านั้น กับข้าวที่เป็นอาหารหลักของของ คือ น้ำพริก กับ ผัก เนื้อสัตว์ก็เป็นกินปลาเป็นหลัก เพราะปลาเป็นอาหารที่หาได้ง่ายที่สุด อาหารประเภทอื่น ๆ ที่เก็บมาได้จากป่า เช่น กล้วย หัวเผือก หัวมัน กลอย และผลไม้อื่น ๆ ซึ่งมีมากทำให้ชาวของไม่นิยมปลูก หรือพืชที่ปลูกก็เป็นการปลูกเพื่อไว้กินเป็นอาหารเท่านั้น เช่น บวบน้ำเต้า มะเขือ พริก เป็นต้น (พระอริการสฤทธ มหายโส (ฉัตรทอง), 2566 : 64)

อัตลักษณ์ของความเป็นของด้านศาสนา กลุ่มของจะนับถือผีและพุทธศาสนาเป็นหลัก การนับถือผีของชาวของนั้นให้ความสำคัญต่อผีบรรพบุรุษ ซึ่งเป็นอุดมการณ์ของระบบเครือญาติ ส่วนการนับถือพุทธศาสนานั้น คาดว่าเข้ามาในชุมชนของโดยผ่านกลไกของรัฐไทย เมื่อรัชกาลที่ 5 ประกาศให้มีเพียงศาสนาไทยศาสนาเดียวเมื่อ พ.ศ. 2451 (พระครูธรรมสรคุณ). (2546).

อัตลักษณ์ของความเป็นของด้านความเป็นอยู่ มีความเป็นอยู่แบบง่าย ๆ สร้างบ้านด้วยไม้ไผ่ มุงหลังคาด้วยหญ้าคา จะอยู่กันแบบพ่อแม่พี่น้อง บ้านใกล้เคียงก็ช่วยเหลือกัน เจ็บ ป่วย ไข้ ตาย ก็จะมาหามาช่วยเหลือกันตลอด

อัตลักษณ์ของความเป็นของด้านการแต่งกาย ชาวของสมัยโบราณแต่เดิมนั้นจะใช้ผ้าที่ตนทำเอง ทุกครัวเรือนจะต้องมีเครื่องทอผ้า โดยมากชาวของชอบสีดำ สีแดง และสีขาวเป็นหลัก

อัตลักษณ์ของความเป็นของด้านการแต่งงาน มีความโดดเด่น และถือว่าเป็นประเพณีที่คนของมีความภาคภูมิใจมากที่สุด เรียกว่าพิธีกรรมการแต่งงานกาดัก จะจัดขึ้นให้กับลูกสาวคนโต เนื่องจากเป็นลูกที่ช่วยเหลืองานในบ้านแทนแม่ ฉะนั้นเมื่อลูกสาวคนโตจะออกเรือนไปตั้งครอบครัวใหม่ จึงทำพิธีให้เหมาะสมกับความรัก

อัตลักษณ์ของความเป็นของด้านสุขภาพ ชาวของมีวิถีชีวิตผูกพันกับธรรมชาติ สามารถรักษาโรคภัยไข้เจ็บด้วยสมุนไพรได้ รู้จักสมุนไพรเป็นอย่างดี ดังนั้น ระบบสุขภาพของคนของนั้นจะประกอบ ด้วย การแพทย์แผนโบราณโดยมีสมุนไพรเป็นหลัก ควบคู่ไปกับการใช้ยาศาสตร์ในลักษณะที่เป็นคาถาอาคมต่าง ๆ

อัตลักษณ์ของความเป็นของด้านการเกี่ยวกับการตาย เมื่อดับสังขารแล้วจะมีการบอกทางให้ไปสู่สุคติในภพหน้าด้วยการว่า พุทโธ จากนั้นต้องทำพิธีชำระล้างด้วยการอาบน้ำร้อนล้างมลทินที่ติดตัวให้สะอาด และประโลมด้วยน้ำหอม ผ้าห่ม เครื่องแต่งกายที่ใหม่ ๆ และต้องเอาสวดศพห่อศพไปด้วยเพื่อที่จะเอาไว้เป็นค่าผ่านด่าน ที่จะข้ามไปสู่โลกหน้าได้สะดวก (เงิน ผันผาย, ม.ป.ป.)

อัตลักษณ์ของความเป็นของทางด้านเศรษฐกิจ เป็นอัตลักษณ์ที่มีลักษณะที่สำคัญ คือ การใช้ระบบการเอาแรง (mutual aid) เพื่อการทำนาและการแสวงหาปัจจัย 4 ในการดำรงชีพ ซึ่งการทำนาของชาวของจะทำงาน 2 ประเภท เรียกว่า นาห่ม และนาไร่ ซึ่งมีลักษณะของระบบเอาแรง (เทียม ฉัตรเงิน, การสื่อสารส่วนบุคคล, 3 ธันวาคม 2557) และระบบนี้ยังนำไปใช้ในการสร้างบ้านที่อยู่อาศัย รวมไปถึงการเข้าป่าล่าสัตว์ นอกจากนี้ยังมีผลผลิตจากป่าที่สำคัญคือกระวาน ซึ่งลักษณะการหาของป่าของชาติพันธุ์ของจะมีลักษณะเพื่อการบริโภคและการแลกเปลี่ยนซึ่งกันและกันในกลุ่มเครือญาติ (ทองดี วังศรี, การสื่อสารส่วนบุคคล, 23 ธันวาคม 2557)

2. ผลการศึกษาตามวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 เกี่ยวกับการนำเสนอการผลิตซ้ำอัตลักษณ์ความเป็นของ มีข้อค้นพบดังนี้

การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ความเป็นของในปัจจุบันเป็นการเปลี่ยนแปลงอย่างรุนแรงที่ก่อให้เกิดวิกฤตในเชิงอัตลักษณ์ความเป็นของ และมีแนวโน้มเข้าสู่การเสื่อมสลายของอัตลักษณ์ความเป็นของ ดังจะเห็นได้จากการที่ชาวของรุ่นใหม่ไม่ได้ใช้ภาษาของเป็นภาษาพูดในขณะเดียวกันของก็ไม่มีภาษาเขียนที่จะบันทึกประวัติศาสตร์ของตัวเอง ในสถานการณ์เช่นนี้ผู้วิจัยจึงนำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวข้างต้นมานำเสนอการผลิตซ้ำอัตลักษณ์ของความเป็นของ เพื่อสืบทอดความเป็นของให้ยั่งยืนต่อไปในอนาคตจะต้องมีการขับเคลื่อนโดยอาศัยมาตรการเชิงยุทธศาสตร์ที่สำคัญคือ

(1) การฟื้นฟูภาษาของ เป็นมาตรการเชิงยุทธศาสตร์อันดับแรกสุดในการสืบทอดการผลิตซ้ำอัตลักษณ์ของความเป็นของ ไม่ว่าจะเป็นการสร้างระบบตัวเขียน พจนานุกรมฉบับชุมชน หนังสือแบบเรียนภาษาของ หลักสูตรการสอนภาษาของ ศูนย์การเรียนรู้และฟื้นฟูภาษาและวัฒนธรรมของ มาตรการที่ควรส่งเสริมให้การสืบทอดอัตลักษณ์ของมีประสิทธิภาพ ก็คือ การสอนภาษาของที่

เป็นหลักสูตรท้องถิ่นของกระทรวงศึกษาธิการในระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 และประถมศึกษาปีที่ 4 โดยจัดการสอนคิดเป็นร้อยละ 30 ของการจัดการศึกษาทั้งหมด ในเวลาหนึ่งปีการศึกษา ดังนั้น นักเรียนจะมีโอกาสเรียนรู้ภาษาของประมาณ 120 ชั่วโมง

(2) การเผยแพร่วัฒนธรรมของ จำแนกออกเป็น 2 ปฏิบัติการ คือ การจัดแสดงวัฒนธรรมของ และการจัดตั้งศูนย์ศิลปะวัฒนธรรมของ นอกจากนี้ในช่วงที่มีการเปิดประชาคมอาเซียนนั้นได้มีมาตรการของประเทศอาเซียนที่จะมีกฎบัตรประชาคมอาเซียนทางด้านวัฒนธรรม ดังนั้นจึงควรเสนอยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนการเผยแพร่วัฒนธรรมของ โดยอาศัยเงื่อนไขการเปิดประชาคมอาเซียน

(3) การจัดท่องเที่ยวเพื่อเรียนรู้ชาติพันธุ์ของ การท่องเที่ยวดังกล่าวในที่นี้มีเป้าหมายให้เกิดการเรียนรู้วัฒนธรรมของสำหรับคนภายนอกชุมชนของได้เกิดการตระหนักถึงความสำคัญของอัตลักษณ์ความเป็นของ รวมถึงการสร้างความรู้ให้แก่ชาวของผู้เป็นเจ้าของวัฒนธรรม การนำเสนอการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ในที่นี้จึงมิได้มีเป้าหมายในการเรียนรู้ชาติพันธุ์ของในฐานะสินค้าสร้างความเป็นเชิงแก่นักท่องเที่ยว เปรียบเสมือนการจัดแสดงสวนสัตว์มนุษย์ และมีไข่แนวคิดการท่องเที่ยวในฐานะตลาดในการซื้อขายความดั้งเดิม (Authenticity) ของชาติพันธุ์ของที่มีมากกว่าพันปี ในเขตพื้นที่จังหวัดภาคตะวันออกเฉียง

การท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์เพื่อเรียนรู้วัฒนธรรมของ ถือว่าเป็นการท่องเที่ยวเชิงชาติพันธุ์ที่จะมีความโดดเด่นแห่งหนึ่งในประเทศไทยได้ เนื่องจากวัฒนธรรมของที่มีการสะสมมาเป็นเวลามากกว่าพันปีนั้น เป็นวัฒนธรรมในความหมายที่เป็นแนวคิดแบบองค์รวม (Holistic view) ที่มองว่าเป็นวัฒนธรรมเป็นวิถีชีวิต (Way of Life) ที่ครอบคลุมตั้งแต่เรื่องของการเกิด การจัดการอาหาร การนับถือศาสนา การจัดสร้างความเป็นอยู่ การแต่งกาย การแต่งงาน การทำมาหากินทางด้านเศรษฐกิจ การจัดการเมืองการปกครอง สุขภาพ การจัดการเรื่องความตาย

(4) การฟื้นฟูสมุนไพร และการดูแลสุขภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ของ เมื่อเปรียบเทียบกับดูแลสุขภาพตามแนวของการแพทย์ตะวันตกนั้นมีความแตกต่างกัน คือ การแพทย์ตะวันตกมีฐานคิดอยู่บนทฤษฎีเชื้อโรค (Germ Theory) เน้นการรักษาด้วยยาปฏิชีวนะ และแนวคิดชีวเวชศาสตร์ (Biomedicine) เชื่อว่าการเจ็บป่วยเกิดจากการผิดปกติของอวัยวะต่าง ๆ ดังนั้น เน้นการรักษาเฉพาะที่ทางร่างกายเป็นหลัก ละเลยทางด้านจิตใจและสังคม ในขณะที่การดูแลสุขภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ของมีฐานคิดอยู่บนแนวคิดเรื่องธาตุ การรักษามุ่งไปที่การปรับให้ร่างกายเกิดความสมดุลโดยการใช้สมุนไพรที่แยกออกเป็นรสต่าง ๆ , เรื่องไสยศาสตร์ รักษาด้วยการขอขมา หรือใช้เวทมนตร์คาถาต่าง ๆ และเรื่องโหราศาสตร์ รักษาด้วยการสะเดาะเคราะห์ ซึ่งทั้ง 3 แนวคิดเป็นฐานคิดของการดูแลสุขภาพของกลุ่มชาติพันธุ์ของปรากฏมาเป็นภูมิปัญญาพื้นบ้านที่สำคัญดังนี้ 1) หมอสมุนไพร 2) หมอเป่า 3) หมออุ 4) หมอดูกระดูก 5) หมอโหราศาสตร์ 6) หมอไสยศาสตร์

สมุนไพรของเป็น อัตลักษณ์ที่มีความโดดเด่น เช่น สมุนไพรที่ชื่อว่า ของระอา ซึ่งเป็นยาแก้พิษที่ได้รับความนิยมเชื่อถือในท้องถิ่น เป็นต้น สมุนไพรของจะเป็นประโยชน์ต่อการช่วยผลิตซ้ำอัตลักษณ์ของความเป็นของได้ เนื่องจากเมื่อสมุนไพรได้รับการเผยแพร่และนำไปใช้ให้เกิดประโยชน์เป็นที่ประจักษ์แล้วย่อมทำให้สาธารณชนได้เห็นคุณค่าของวัฒนธรรมของ

6. อภิปรายผล

ในการวิเคราะห์ถึงองค์ความรู้ใหม่ที่ได้จากการวิจัย ผู้วิจัยจะอภิปรายเปรียบเทียบระหว่างข้อค้นพบที่ได้จากการศึกษาและองค์ความรู้เดิม ดังนี้

ข้อค้นพบจากดัชนีพินธ์เรื่องตัวแบบการผลิตซ้ำอัตลักษณ์ของความเป็นของ ชี้ให้เห็นว่า อัตลักษณ์และการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ความเป็นของนั้นสอดคล้องกับทฤษฎีหลังสมัยใหม่ (Postmodernism) ในการศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ กล่าวคือ ทฤษฎีชาติพันธุ์ตามธรรมชาติ (Objectivist Theory) ที่มองว่าอัตลักษณ์เป็นสิ่งที่มีความต่อเนื่องคงตัวเป็นหลัก ถึงแม้จะมีการเปลี่ยนแปลงเชิงวิวัฒนาการของสังคม แต่ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงของอัตลักษณ์นั้นไม่สอดคล้องกับข้อค้นพบในดัชนีพินธ์ที่นำเสนอภาพอัตลักษณ์ของความเป็นของ

เป็นช่องที่มีการเปลี่ยนแปลง ตั้งแต่การก่อรูปความเป็นของมาสู่การเสื่อมสลายของอัตลักษณ์ความเป็นของในปัจจุบันดังจะเห็นได้จากการกำลังจะสูญเสียบางภาษาพูดของตัวเองในปัจจุบัน

นอกจากนี้ ทฤษฎีโครงสร้างทางวัฒนธรรม (Cultural Morphology) ที่มองว่าโครงสร้างทางวัฒนธรรมที่มีอยู่ในสังคมเป็นตัวกำหนดความเป็นชาติพันธุ์ อัตลักษณ์ทางชาติพันธุ์เป็นการทำหน้าที่ทางสังคมที่ถูกกำหนดโครงสร้างทางวัฒนธรรมเพื่อให้ระบบสังคมดำรงอยู่ได้อย่างมีสมดุล ดังนั้นอัตลักษณ์จึงสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตามการเปลี่ยนแปลงของโครงสร้างทางวัฒนธรรม แต่ข้อค้นพบจากดุขุณีพนธ์นี้ชี้ให้เห็นว่าความเป็นของไม่ได้มีบทบาทในฐานะที่เปรียบเสมือนอวัยวะหนึ่งที่มีหน้าที่ต่อระบบสังคมไทยให้อยู่ได้อย่างมีสมดุล ในทางตรงข้ามอัตลักษณ์ความเป็นของถูกกระทำให้เปลี่ยนแปลงไปตามโครงสร้างของสังคมที่มีความขัดแย้งกับความเป็นของในความสัมพันธ์เชิงอำนาจไม่ว่าจะเป็นการขยายตัวของระบบทุนนิยมเข้ามากระทำต่ออัตลักษณ์ความเป็นของ รวมถึงการแทรกแซงของรัฐราชการภายนอกและการเข้ามาของวัฒนธรรมสมัยใหม่ซึ่งตรงข้ามกับวัฒนธรรมดั้งเดิมของชาวซอง

ข้อค้นพบจากดุขุณีพนธ์สอดคล้องกับแนวคิดของหลังสมัยใหม่ที่ว่าอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์เป็นเรื่องของการสร้างนิยามความหมาย และมีความไม่คงที่เป็นสำคัญ การสร้างอัตลักษณ์ดังกล่าวเป็นการให้ความสำคัญกับวิถีคิดของมนุษย์แต่ละกลุ่มแต่ละเผ่า และการปะทะสังสรรค์ทางสังคมในระดับต่าง ๆ ตั้งแต่ชุมชน ท้องถิ่น ไปจนถึงระดับโลก กล่าวคือ อัตลักษณ์ความเป็นของเป็นสิ่งประกอบสร้างทางสังคม (Social Construction) ที่มีการนิยามขึ้นมา เช่น การนิยามว่าความเป็นของนั้นพิจารณาได้จากภาษา นิยามได้จากภาษาของที่อยู่ในตระกูลออสโตร – เอเชียติก ระหว่างกลุ่มมอญ – เขมร ซึ่งภาษาเองก็เป็นสิ่งประกอบสร้างทางสังคมเช่นเดียวกัน ดังนั้นต่อมาเมื่อมีพัฒนาการของชาวซองจนถึงปัจจุบันก็จะพบว่าอัตลักษณ์ความเป็นของนิยามจากภาษาก็มีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อมสลายจนเรียกได้ว่าอยู่ในช่วงวิกฤต เนื่องจากชาวซองในรุ่นปัจจุบันไม่ได้ใช้ภาษาของพูดอีกต่อไป อันมีเหตุมาจากระบบการศึกษาที่บังคับให้ใช้ภาษาไทยในการเรียนการสอน รวมถึงการครอบงำทางวัฒนธรรมของสังคมสมัยใหม่ที่นิยามความเป็นของเป็นเรื่องของคนปาก็ยังทำให้ชาวซองปกปิดในการพูดภาษาของเมื่อต้องไปติดต่อกับคนที่อยู่ในเมือง เป็นต้น

7. องค์ความรู้ใหม่จากการวิจัย

องค์ความรู้จากการวิเคราะห์การเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ความเป็นของนั้นจะพบว่าทฤษฎีเศรษฐศาสตร์การเมืองจะช่วยให้การอธิบายการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของของที่สอดคล้องกับหลักฐานเชิงประจักษ์มากกว่า กล่าวคือ

การขยายตัวของระบบทุนนิยมเข้ามาในเขตชุมชนซอง เป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของความเป็นของทางด้านเศรษฐกิจ โดยทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงจากการผลิตเพื่อยังชีพ ที่ตั้งอยู่บนระบบการเอาแรงของชุมชนเป็นหลักไปสู่การผลิตเพื่อขายทางด้านการเกษตร

การแพร่กระจายวัฒนธรรมสมัยใหม่จากเมืองเข้ามาสู่ชุมชนซอง เป็นปัจจัยหลักที่มีผลต่อการเปลี่ยนแปลงอัตลักษณ์ของความเป็นของทางด้านสังคม โดยมีการเปลี่ยนจากระบบการนับถือผีบรรพบุรุษมาสู่ความเชื่อแบบวัฒนธรรมสมัยใหม่

8. ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

จากข้อค้นพบที่ได้จากดุขุณีพนธ์นี้ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะที่สำคัญในการสร้างอัตลักษณ์ของชาติพันธุ์ของจังหวัดจันทบุรี โดยการนำข้อค้นพบที่ได้มาพัฒนาเป็นนโยบายของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรี ดังนี้

1. สนับสนุนให้มีการสอนภาษาของในเขตอำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดจันทบุรี อย่างเป็นทางการ โดยการสนับสนุนขององค์กรส่วนปกครองท้องถิ่นในแต่ละตำบล หรือให้องค์การบริหารส่วนจังหวัด (อบจ.) มาสนับสนุนงบประมาณ เนื่องจากถือว่าการให้ทุนในพื้นที่ที่มีการเชื่อมโยงระหว่างองค์กรบริหารส่วนตำบลและ/หรืออบต. ในเขตอำเภอเขาฉกรรจ์ จังหวัดจันทบุรี

2. สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรีควรมีนโยบายในการส่งเสริมให้วัฒนธรรมของชาติพันธุ์ของยกระดับเป็นมรดกโลก เนื่องจากชาติพันธุ์ของเป็นชาติพันธุ์ที่มีอายุมากกว่า 1,000 ปี

3. ให้สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดจันทบุรีเป็นตัวกลางในการส่งเสริม พี่นฟู เชื่อมโยงงานของกลุ่มชาติพันธุ์ของให้มีการดำเนินงานตลอดปี โดยให้มีการจัดงานเป็นระยะ ๆ หรือเป็นแต่ละไตรมาส เช่น การเชื่อมโยงของกลุ่มชาติพันธุ์ของกับงานนมัสการรอยพระพุทธบาทเขาคิชฌกูฏ เป็นต้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

หลังจากที่ได้ดำเนินการวิจัยเรื่องตัวแบบการผลิตซ้ำอัตลักษณ์ของความเป็นของเป็นที่เรียบร้อยแล้ว ผู้วิจัยเห็นว่าควรมีการดำเนินวิจัยหลังจากนี้คือ

1. ควรมีการขยายพื้นที่การศึกษาเกี่ยวกับการผลิตซ้ำอัตลักษณ์ของความเป็นของในพื้นที่อื่น เช่น อำเภอบ่อไร่ จังหวัดตราด, อำเภอน้ำร้อน จังหวัดจันทบุรี เป็นต้น

2. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับประวัติศาสตร์ของของในเชิงโบราณคดี เนื่องจากของเป็นชาติพันธุ์ที่มีอายุมากกว่า 1,000 ปี ซึ่งยังไม่มีบันทึกที่เป็นลายลักษณ์อักษร

3. ควรมีการศึกษาเกี่ยวกับสถานภาพทางเศรษฐกิจ สถานภาพทางสังคม และสถานภาพทางการเมืองการปกครองของชาติพันธุ์ของในเชิงปริมาณ

รายการอ้างอิง

- ฉลาดชาย รมิดานนท์. (2542). *คนกับอัตลักษณ์ 2. เอกสารประกอบการประชุมประจำปีทางมานุษยวิทยา*. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร. เฉิน ผันผาย. (ม.ป.ป.). *เอกสารส่วนตัวถ่ายสำเนา*.
- ชัยยนต์ ประดิษฐ์ศิลป์. (2559). *ปฏิบัติการวิจัยทางสังคม. คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏ*
- นฤพันธ์ ตัวงวิเศษ. (2545). *ความหมาย Ethnicity ในการศึกษา Ethnography*. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- ประสิทธิ์ ลิปรีชา. (2547). *การสร้างและสืบทอดอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ม้งในวาทกรรม อัตลักษณ์*. ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร.
- พระครูธรรมสรคุณ (เขียน ขนธโร). (2546). *ประเพณีของประเพณีของบรรพบุรุษที่เป็นเจ้าของแผ่นดินภาคตะวันออก. คนรักบ้าน*.
- พระครูธรรมสรคุณ และธรรม พันธุศิริสด. (2541). *อารยธรรมของ จันทบุรี อาณาจักรจันทบุรี เมืองเพนียด (พิมพ์ครั้งที่ 2). โรงพิมพ์*
ไทยรายวัน.
- พระอธิการสฤงฆ์ มหาโส (ฉัตรทอง). (2566). *การสร้างความยั่งยืนทางอาหารท้องถิ่นในจังหวัดจันทบุรี*. [วิทยานิพนธ์ปริญญา
ดุขฎิบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณีรำไพพรรณี.
- วันวิสา อุ่นขจร. (2549). *อัตลักษณ์ของในภาคตะวันออก : กรณีศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ของที่ตำบลคลองพลู กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัด*
จันทบุรี. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- สุทธิวิทย์ จรดล. (2548). *การเปลี่ยนแปลงทางสังคมและอัตลักษณ์ของชาวของในจังหวัดจันทบุรี : กรณีศึกษาเฉพาะชาวของในตำบล*
ตะเคียนทอง กิ่งอำเภอเขาคิชฌกูฏ จังหวัดจันทบุรี. [วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยราชภัฏ
รำไพพรรณี.
- สุเรชา สุพรรณไพบูลย์. (2530). *การศึกษาของกลุ่มชาติพันธุ์ในประเทศไทย*. มหาวิทยาลัยราชภัฏรำไพพรรณี.
- สุวิชัย โกศัยยะวัฒน์. (2543). *การศึกษาและการพัฒนารูปแบบการจัดการศึกษาขั้นพื้นฐาน 12 ปี ตามวัฒนธรรมและภูมิปัญญา*
พื้นบ้านของชาวของในภาคตะวันออก. รายงานการวิจัย. มหาวิทยาลัยบูรพา.

- อภิญญา เฟื่องฟูสกุล. (2543). *อัตลักษณ์ : การทบทวนทฤษฎีและกรอบแนวคิด*. เอกสารทางวิชาการโครงการสังเคราะห์ความคิดรวบยอดทางทฤษฎีสังคมวิทยา. สำนักงานคณะกรรมการวิจัยแห่งชาติ.
- อมรา พงศาพิชญ์. (2533). *วัฒนธรรม ศาสนา และชาติพันธุ์ : วิเคราะห์สังคมไทยแนวมานุษยวิทยา* (พิมพ์ครั้งที่ 5). สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เอนก รักเงิน. (2551). *ชาติพันธุ์สัมพันธ์กับการปรับตัวทางอัตลักษณ์ของกลุ่มชาติพันธุ์ของในจังหวัดจันทบุรี*. [วิทยานิพนธ์ปริญญา ดุษฎีบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์]. มหาวิทยาลัยบูรพา.
- Jenkins, Richard. (1996). *Social Identity*. Routledge.